

המביא גם פרק ראשון גיטין

הבי גרסי' בתוספתא מימינו למוצה הדרך. ולא גרסי' וימינו דכיון שהולך מעכו לכיז לעולם ימינו הוא למורה הדרך ומינהו י"ל דפעמים הדרך מתעקס ואין ימינו למורה: **ויהיב תנא סימנא הכי.** פי' בקונטרס ומי חשיבא חדא רצועה לתנומי זה סימנא וקשה ובי אין לתנא לציין גבולי ארץ ישראל^א ועוד מאי ראה מייתי מרב פפא דאמר למורה של מסיילה התס^ב יהיז קרא סימנא לשילה אנה היא על ידי מסיילה ומפרש רבינו שמואל^ג דלאו אשיניא פריך אלא אברייתא דקמיני למורה הדרך ולמעשה הדרך וכי דבר מועט כמו דרך שיך למימר זו מורה או מעברו^ד דהוא ליה למימר מימינו למורה סתם^ה ומייתי מדרב פפא דאמר למורה של מסיילה דמוכיר מורה^ו ארץ ישראל: **הא רבנן** אע"ג דרקיעת המים היא ארץ ישראל גרע הכא ממוצעת דלעיל ואם תאמר ומה ענין גט אל מועט אטו המציא גט צעליה בארץ ישראל ישכז כמציא צמורה לארץ משום דעפר הבא שם ממוצה דמי דעליה רקיע שמתיה צר זריעה היא ורואי להתמיז צמנעש וצעיית מה שאין כן צפייה:

ועניסין לא אענך עוד. סיפיה דהוא קרא הוא: **(למימרא דעכו** **לפונה דארץ ישראל קיימא.** צפוק הלפון: **מימינו למורה הדרך.** השתא משמע לן דעכו קיימא בגבול מורה של ארץ ישראל משוך ממקצוע צפונית יום או יומים לזד הדרום וכיז צמקצוע מורחית צפונית ודרך המהלכת מעכו לכיז היא גבול מורה לא"י הילכך כשמהלך מעכו לכיז דהיינו מדרום לצפון הוא ימינו למורה הדרך: **טמאה.** ארץ שהיא לימין המסילה: **משום ארץ העמים.** דגורו טומאה על ארץ לארץ: **עד שיועך לך כו'.** כלומר לעולם חוקת ימין הדרך מעכו ועד כיז ארץ העמים אלא א"כ תבא למקום שיאמר לך צקי כאן הדרך מתעקס ונכנס לתוך א"י קלת וימין הדרך הוא ארץ ישראל: **למעשה** הדרך: **לנצבו.** שם מקום. אלא עכו משוכה לזד דרום וכיז צמקצוע: **רצועה נפקא.** לעולם עכו לצפון רצועה לא"י היא אלא שרצועה קרה ונאלת עוד מעכו לזד לפון והיא מא"י:

(א) [מספתא דהלכות פ"ח ה"ח] (ב) [קידושין ע"ג, א] (ג) [לפי' המוס' ד"ה אמר ר' יהודה ז"ל דתניא, (ד) תלה פ"ב מ"ב, (ה) שם לא מלאכי וללאורי כוונתם על דף ע"ג, (ו) ז"ל מרש, (ז) [רפ"ד ע"ש, (ח) וע' מוס' מנחות פד: ד"ה פלן וכו' האריטי טפי, (ט) [ע' מוס' שבת פא: ד"ה והימין,]

תורה אור השלם

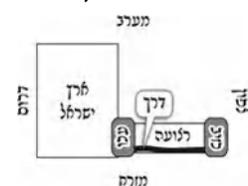
1. מה אמר יי אם שלמים וכן רבים וכן גגו וְעָבַר וְעָתָה לֹא אָעָפָר עוֹד: נחום א יב
2. ויאמר הנה חג יי בשלו מקימים ימיהם אשר מצפונה לבית אל מדרחה השמש למשלה היעלה מבית אל שְבָמָה ומנגב ללבונה: שופטים כא יט

הגהות הגר"א

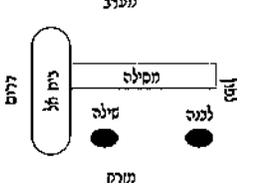
[א] גמ' מימינו למורה הדרך טמאה כו' לצי"ל וי"ז כן הוא גי' מסופתא וירושלמי וע"כ ט"ס בגמ' כי עכו וכיז צמנערו יי:

מוסף תוספות

- א. אפי' לרצועה קטנה. תוס' ה"א"ש. ב. לא יהיב קרא סימנא למורה של מסיילה אלא. תוס' ה"א"ש. ג. דהא דפריך ויהיב תנא סימנא הכי. תוס' ה"א"ש. ד. כלומר למורה של עולם של המסילה דעל דבר מועט לא שיך להזכיר ולומר מורה ומערב של אותו דבר. תוס' ה"א"ש. ה. דהיינו למורה העולם. תוס' ה"א"ש. ו. של עולם. תוס' ה"א"ש. ז. דהנא. תוס' ה"א"ש. ח. סברה. תוס' ה"א"ש. ט. תנא. תוס' ה"א"ש. י. סברה. תוס' ה"א"ש. יא. דהא דבעינן עציץ נקוב ולביי ספינה משמע אע"פ שאינה נקובה, היינו טעמא. רש"י. יב. של עץ. תוס' ה"א"ש. יג. דהיינו רבותא לומר דאע"ג דהוי נקוב לאו כמחבור דמי לגבי גיטין. רש"י. יד. רימה ל"ב. יו. [ו]בדלי חרס מעמיד שלא יתפזר ושלא יצמיח. תוס' ה"א"ש. [ז]כל שאינו נקוב אינו כמחבור. רש"י. ו. ועי' מהרי"ם ש"ך שאומר שמו"ק דוקא לא אומר קי. שהוא קשה. רש"י. ז. מן הקרקע. תוס' מנחות פד: ד"ה פלן. י. ואינו מפסיק יניקת הקרקע. רמב"ן. יט. דקא דהוי דמספינה ליכא למשמע מיד. תוס' ה"א"ש.

ויהיז תנא סימנא. אמתיה מתמה מי חשיבא חדא רצועה לתנומי תנא סימנא עלה: **קרא נמי ויהיז סימנא.** רצועה כגון מסיילה: **ואמר רב פפא למורה של מסיילה.** קאמר קרא דקיימא שילה דהא מצפונה לבית אל כתיב ועל כרחק מורה השמש ארץ ישראל קאי. שילה מצפון לבית אל וצמורה של מסיילה וצדומה של לבונה:

הבא צפוינה לארץ. וחרעו צפוינה וזמנא. והספינה של חרס היא ואינה זריכה לניקב אם היתה מונחת בקרקע כדאמר צמנחות (דף פד:): **חייבה צמנעש וצעיית.** שהנהרות שבארץ ישראל הרי הם כארץ ישראל: **גושפת.** מגששת בקרקע שאין המים עמוקים: **עציץ.** של עץ נקוב המונח על גבי יתדות: **באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן.** לרבנן אורחא כמאן דמנחא דמי ולרבי יהודה לא מייחייב צמנעש מדרורייתא עד דמנחא אחרעא:

העשויה עיקר הדין דצמנעש דהתם זה לפי שמה רבנן דברייתא עיקר והוי ר' יהודה דצמנעש יחד צמקום דברייתא ובהאי גוונא איכא צמקום דסוכה (דף ע"ה): **עציץ נקוב.** פירש בקונטרס^א דצפוינה דלעיל של חרס ואינה זריכה לניקב אם היתה מונחת בקרקע כדאמר צמנחות אצל עציץ של עץ צעי נקיבה ונראה דראייתו^ב מסוף פרק כל הקרצנות (מנחות דף פד:): דאמר תנא חדא שבגג ושבחורבה שבצפוינה ושבצעיץ מציא וקורא ותניא אידך מציא ואינו קורא ומשני עציץ אע"פ לא קשיא כאן צנקוב כאן צנקוב דשל עץ וכן בשל חרס ומדלג משני צפוינה כאן צנקובה כו' מכלל דשל חרס אפי' אינה נקובה היא נקובה ואתא לאשמעינן חדוש אחר צפוינה שאינו צעיץ^ג וקשה לפירושו דאמר לקמן פ"ב (דף פא:): כתיב על חרס של עציץ נקוב כשר משמע דחרס צעי נקיבה^ד דאי לאו הכי מאי רבותא הוא צנקוב טפי מצפוינה נקוב ומשמע נמי דעציץ של חרס הוא ורבינו שמואל ז"מ הביא מתוספתא דשביעית^ה דתניא הטומא את הלוף צעיית ר"מ אומר דרך ארץ טומנו צעיץ שלא ימחא ואע"פ שאין ראה לדבר וזכר לדבר^ו ונתתם בצלי חרס וגו' אלא סתם עציץ של חרס הוא^ז ונראה לר"ת להפך דשל חרס^ח צעי נקיבה ושל עץ לא צעי נקיבה שהוא מתלחלח^ט ויתר מן החרס^י ואחי שפיר דסתם צפוינה היא של עץ וצמנחות (דף פד:): נמי מוכח דקאמר כאן בשל עץ כאן בשל חרס שמוכר תחילה אותו שמיא וקורא כמו שמוכר כי משני התם אגב וחורבה ועציץ והכא לא מצי לשנויי כאן בשל חרס כאן צנקובה כאן צפוינה נקובה כדמשני התם דנהי דהיכא דאינה גושפת לר' יהודה מדהויא חו"ל לענין מעשר חשיבא נמי חו"ל לענין גט היינו משום כיון דסם חו"ל על המקום ז"ל צמי נכתב ואע"ג דשכיחי וגמירי כדי שלא תחלוק צמדיית הים אצל צמנעש לר' יהודה ולרבנן אפי' צפוינה גושפת כיון דסם א"י על המקום אע"פ שמתחמת הכלי אינו חייב צמנעש בשביל כך לא יחשב כחוצה לארץ לענין גט: **ד"ר רבא** ר"ה היא עד כאן **קאמר רבי יהודה.** כן הוא האמת דעציץ כמחבור דבפ' השולח (לקמן דף לו:): אמרי' אין כותבין פרוצול אלא על עציץ נקוב ומוקי לה דמנחא אסייבי והא דקאמר הכא עד כאן לא קאמרי רבנן אלא צפוינה משמע דצעיץ לכ"ע לא הוי כמחבור דחויא צעלמא הוא^י והא דאמר צצת צפרק המוציא יין (דף פא:): האי פרפיסא דמנחא אחרעא ונמחה אסייבי חייב משום מולש היינו מדרבנן כדפי' התם בקונטרס: כ

ועניתיך אמר מר זוטרא אפי' עני המתפרנס מן הצדקה יעשה צדקה לא אענך עוד תני רב יוסף שוב אין מראין בלו סימני עניות: רבי יהודה אומר מרקם למורה כו': למימרא דעכו לצפונה דא"י קיימא ורמינהו^א: היה מזהלך מעכו לכיזב ואי מימינו למורה הדרך טמאה משום ארץ העמים ופמורה מן המועשר ומן השביעית עד שיוודע לך שהיא חייבת משמאלו למערב הדרך טהורה משום ארץ העמים וחייבת במועשר ובשביעית עד שיוודע לך שהיא פמורה עד היכן עד יכויב רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו עד לבלבו אמר אביי^ב רצועה נפקא ויהיב תנא סימנא הכי אין קרא נמי יהיב סימנא דכתיב^ג ויאמרו הנה חג ה' בשילו מימים ימימה אשר מצפונה לבית אל מורה השמש למסלה העולה מבית אל שכמה ומנגב ללבונה ואמר רב פפא למורה של מסלה תנא דרא המביא גם בספינה כמביא בא"י ותניא אידך כמביא בחו"ל א"ר ירמיה לא קשיא הא ר' יהודה הא רבנן^ד דתנן^ה עפר חו"ל הבא בספינה לארץ חייב במועשר ובשביעית א"ר יהודה ואימתי בזמן שהספינה גוששת אבל אין הספינה גוששת פמור אביי אמר הא והא ר' יהודה היא ול"ק כאן בזמן שאין הספינה גוששת כאן בזמן שהספינה גוששת א"ר זורא עציץ נקוב המונח על גבי יתדות באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן אמר רבא דילמא לא היא עד כאן לא קאמר ר' יהודה התם אלא בספינה העשויה

המציא גט צפוינה. שנתב צפוינה וקא ס"ד דנהרות דארץ ישראל קאמר: **כמציא** ישראל כאלו מציאה דרך יבשה ואין לריך לומר צפוי נכתב: **וטניא אידך כמציא צמורה לארץ.** שהנהר אין לו מורה יבשה לכל מורת הארץ: **עפר חוצה לארץ** הבא צפוינה לארץ. וחרעו צפוינה וזמנא. והספינה של חרס היא ואינה זריכה לניקב אם היתה מונחת בקרקע כדאמר צמנחות (דף פד:): **חייבה צמנעש וצעיית.** שהנהרות שבארץ ישראל הרי הם כארץ ישראל: **גושפת.** מגששת בקרקע שאין המים עמוקים: **עציץ.** של עץ נקוב המונח על גבי יתדות: **באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן.** לרבנן אורחא כמאן דמנחא דמי ולרבי יהודה לא מייחייב צמנעש מדרורייתא עד דמנחא אחרעא:

הוא וקשה ובי אין לתנא לציין גבולי ארץ ישראל^א ועוד מאי ראה מייתי מרב פפא דאמר למורה של מסיילה התס^ב יהיז קרא סימנא לשילה אנה היא על ידי מסיילה ומפרש רבינו שמואל^ג דלאו אשיניא פריך אלא אברייתא דקמיני למורה הדרך ולמעשה הדרך וכי דבר מועט כמו דרך שיך למימר זו מורה או מעברו^ד דהוא ליה למימר מימינו למורה סתם^ה ומייתי מדרב פפא דאמר למורה של מסיילה דמוכיר מורה^ו ארץ ישראל: **הא רבנן** אע"ג דרקיעת המים היא ארץ ישראל גרע הכא ממוצעת דלעיל ואם תאמר ומה ענין גט אל מועט אטו המציא גט צעליה בארץ ישראל ישכז כמציא צמורה לארץ משום דעפר הבא שם ממוצה דמי דעליה רקיע שמתיה צר זריעה היא ורואי להתמיז צמנעש וצעיית מה שאין כן צפייה:

ואם תאמר צפרק חלון (עירובין דף פא:): וזוה צורר (סנהדרין דף כד:): אמר ר' יהושע זן לוי כל מקום שאמר ר' יהודה אימתי וצמנה א"ר אלא לפרש ר' יוחנן אמר אימתי לפרש וצמנה לחלוק אלא לכו"ע אימתי לפרש וי"ל דר' ירמיה דהכא סבר כרמי צר חמא דאית ליה צפרק זה צורר (סם דף פא:): דאפי' אימתי לחלוק ולפי זה לא גרסי' צמנעשין אמר ר' יוחנן עציץ נקוב המונח על גבי יתדות באנו למחלוקת ר"י ורבנן כמו שכתוב צמקום ספרים דר' יוחנן אית ליה אימתי לפרש אלא אמר רב הונא ואית דגרסי ר' זורא דלאיתא צרו צפרים ועוד י"ל דנראה כספרים דגרסי צמ"פ חלון (עירובין ד' פא:): כל מקום שאמר רבי יהודה צמנעש אימתי וצמנה כו' דדוקא צמנעש אימתי לפרש אצל צברייתא לא ותי תנאי אליבא דר' יהודה והכא צברייתא היא דהא צמנעש צמקום חלה (פ"ב מ"ב) לא מסיים זה אצל אין הספינה גוששת פמורה כדמסיים הכא והי' דצמנעש דחלה^א צא לפרש^ב צברייתא^ג צא לחלוק אצל קשה דבפ' חלון וצפרק זה צורר פריך מנח צברייתא דקמיני וטניא א"ר ומוכח מצברייתא דצמנעש נמי אתא לחלוק וי"ל דהוא מצי לשנויי והוא תנא אחריתא הוא דצמנעש לעולם צא לפרש אלא משום דמשכח תנא צדדיא קא משני ההיא ר' יהודה משום ר' טרפון היא דתניא כו' וכן ז"ל דדוקא צמנעש אימתי לפרש דבפ' כסוי הדס (חולין דף פא:): תניא וכסו מלמד שכל דמו חייב לכסות מאכל אמרו דם הניחו כו' אמר ר' יהודה אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא וטעמא דר' יהודה מפרש התם דקסבר דמו מקלח דמו וע"כ פליג את"ק דצדדיא קמיני תנא קמא כל דמו ופוסק התם ר"ת כו' יהודה דצמנעש דהתם צא לפרש שמה רבנן דברייתא עיקר והוי ר' יהודה דצמנעש יחד צמקום דברייתא ובהאי גוונא איכא צמקום דסוכה (דף ע"ה): **עציץ נקוב.** פירש בקונטרס^א דצפוינה דלעיל של חרס ואינה זריכה לניקב אם היתה מונחת בקרקע כדאמר צמנחות אצל עציץ של עץ צעי נקיבה ונראה דראייתו^ב מסוף פרק כל הקרצנות (מנחות דף פד:): דאמר תנא חדא שבגג ושבחורבה שבצפוינה ושבצעיץ מציא וקורא ותניא אידך מציא ואינו קורא ומשני עציץ אע"פ לא קשיא כאן צנקוב כאן צנקוב דשל עץ וכן בשל חרס ומדלג משני צפוינה כאן צנקובה כו' מכלל דשל חרס אפי' אינה נקובה היא נקובה ואתא לאשמעינן חדוש אחר צפוינה שאינו צעיץ^ג וקשה לפירושו דאמר לקמן פ"ב (דף פא:): כתיב על חרס של עציץ נקוב כשר משמע דחרס צעי נקיבה^ד דאי לאו הכי מאי רבותא הוא צנקוב טפי מצפוינה נקוב ומשמע נמי דעציץ של חרס הוא ורבינו שמואל ז"מ הביא מתוספתא דשביעית^ה דתניא הטומא את הלוף צעיית ר"מ אומר דרך ארץ טומנו צעיץ שלא ימחא ואע"פ שאין ראה לדבר וזכר לדבר^ו ונתתם בצלי חרס וגו' אלא סתם עציץ של חרס הוא^ז ונראה לר"ת להפך דשל חרס^ח צעי נקיבה ושל עץ לא צעי נקיבה שהוא מתלחלח^ט ויתר מן החרס^י ואחי שפיר דסתם צפוינה היא של עץ וצמנחות (דף פד:): נמי מוכח דקאמר כאן בשל עץ כאן בשל חרס שמוכר תחילה אותו שמיא וקורא כמו שמוכר כי משני התם אגב וחורבה ועציץ והכא לא מצי לשנויי כאן בשל חרס כאן צנקובה כאן צפוינה נקובה כדמשני התם דנהי דהיכא דאינה גושפת לר' יהודה מדהויא חו"ל לענין מעשר חשיבא נמי חו"ל לענין גט היינו משום כיון דסם חו"ל על המקום ז"ל צמי נכתב ואע"ג דשכיחי וגמירי כדי שלא תחלוק צמדיית הים אצל צמנעש לר' יהודה ולרבנן אפי' צפוינה גושפת כיון דסם א"י על המקום אע"פ שמתחמת הכלי אינו חייב צמנעש בשביל כך לא יחשב כחוצה לארץ לענין גט: **ד"ר רבא** ר"ה היא עד כאן **קאמר רבי יהודה.** כן הוא האמת דעציץ כמחבור דבפ' השולח (לקמן דף לו:): אמרי' אין כותבין פרוצול אלא על עציץ נקוב ומוקי לה דמנחא אסייבי והא דקאמר הכא עד כאן לא קאמרי רבנן אלא צפוינה משמע דצעיץ לכ"ע לא הוי כמחבור דחויא צעלמא הוא^י והא דאמר צצת צפרק המוציא יין (דף פא:): האי פרפיסא דמנחא אחרעא ונמחה אסייבי חייב משום מולש היינו מדרבנן כדפי' התם בקונטרס: כ